

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice

Foaia oficioasă a „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăștie”, care face asigurarea vitelor.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua Duminică.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

„PE-AL NOSTRU STEAG”...

»Pe al nostru steag e scris: unire,

»Unire 'n gânduri și 'n simțiri!«...

Pe-al nostru steag e scris unire,
în muncă și în fapturi!

cari să ne apropie tot mai mult de idealul nostru: să ajungem, prin organizația conlucrării cooperative, la bunăstarea economică, care apoi ne asigură ridicarea în înălțime și ca neam.

Steagul nostru este steagul muncii și al rînduirii micilor capitale (micilor averi) azi răslețe, cu ajutorul cărora suntem încredințați, că să poată sta și la îndemîna săracului, ca și la îndemîna bogatului.

Steagul nostru nu este steag de paradă și de alaiu! Căci credința noastră este, că în haine de sărbătoare numai prăznul să poată, dar nici-odată nu să poată lucra pe îndelete.

Steagul nostru este steagul dragostei de-apropelui, al »altruizmului« nefățărît; este steagul ce adună și rînduie șirele cinstițiilor muncitorilor ai pânei, fie cu ferul plugului, fie cu înțelegerea ce li-a dat-o Dzeu și școala!

Steagul nostru este al muncii împreună, al muncii unuia pentru toți și a tuturor pentru unul! — ca bunăstarea să nu întîrzie pentru nici unul dintre vrednicii roboțai ai acestei vieți zbuciumate de greu traiului.

Steagul nostru este steagul tovărășiilor de muncă și de capital (de averi).

Sub acest steag, pe care îl filfăim cu mîndrie și cu încredere, chemăm noi și azi, la sărbătoarea Nașterii Mîntuitorului, pe toți cei buni, pe toți cei cu putere

de muncă și cu dragoste față de fratele de un sînge și de un păs!

Oștirea noastră înșirată sub acest steag, nu poartă în suflet răzbunarea, nici în mîni nu poartă arme ucigătoare. Căci suntem de credința, că puterea pumnului și zbîrnăirea glonțului și-au isprăvit îndreptățirea.

Oștirea noastră își are puterea minunată în munca laolaltă, în pornire întovărășită, în întovărășirea rînduită și cuminte, a muncii sfătuite și a capitalului roditor!

Cînd toți cei buni ai noștri, — dela opincă până la vlădică, — pătrunși vor fi de puterea acestei oștiri, purtată pe plaiurile învingerilor economice sub steagul mîndru al Tovărășiilor — credință avem, că ne vom găsi cu toții sub acest steag și atunci cu darul lui Dzeu la sărbătorile ce vor să fie întru prăznuirea Nașterii Mîntuitorului și Intemeietorului credinței creștinești — prilej vom avea să prăznuim și pe mîntuitorii și întemeietorii bunăstării noastre economice — care sunt: tovărășiile economice.

Să dea Dzeu să vrem această prăznuire și pe lucru să ne punnem, cu mic cu mare, cu bogat cu sărac, ca să înălțăm steagul nostru — care e al tovărășiilor noastre.

Sărbători în astfel de gânduri prăznuite, vă dorește al vostru tovarăș

Vasile C. Osvadă.

Ce spun foile
despre

„Reuniunea proprietarilor de vite dela ORĂȘTIE”.

Toate foile noastre au cuvinte de bucurie asupra faptului că ni-a ajutat Dzeu să avem întărite Statutele acestei Reuniuni de mare folos pentru popor. Dăm azi părerea alor 2 foi:

„Gazeta Transilvaniei” din Brașov, luînd după „Libertatea” știre despre ședința celei dintîi Direcțiuni a reuniunii scrie:

— Vestilor de felul acesta le puneam până acum titula: „adevărată politică”. Titula aceasta o vrednicește și vestea de acum.

Dacă totuși nu i am dat-o, este numai și numai pentru că atunci ar fi trebuit să scriem un articol întreg, lung, însufletit și documentat, întreprinderii, a cărei roade încă nu le știm prețui în de-ajuns! — întreprinderii colegilor noștri în ale publicisticii, grupați în jurul „Tovărășiei”. De-ocamdată nu ne stau la îndemînă destule mijloace de informație, dar îndată ce ne vor sta, vom scrie articolul vrednic!

„Suntem mîndri că această mare mișcare economică este îndreptată de doi gazetari: de dl Osvadă și de părintele Moța. Va să zică nu numai „adevărată politică”, ci și adevărată gazetărie — românească!”

Iar „Foaia Poporului” dela Sibiu scrie:

„O reuniune.

Să lăsăm pe un moment cîmpul atît de sec și de schimbăcios al politicii și să ne îndreptăm privirile la temelul economic.

„Mai în vară am scris cîțiva articoli — reproduși și în broșură — în cari am arătat cît de puține însoțiri satești economice comerciale avem noi și am accentuat, că și acestora le lipsește organizația, le lipsește Centrala.

„Am spus atunci, cît de mare lipsă avem de însoțiri de tot felul și cît de lipsă e de o organizație a însoțirilor noastre, fără de care însoțirile nu pot progresa și nu pot avea un viitor sigur și prielnic.

„Credem, că e de prisos a mai accentua aci necesitatea însoțirilor. De sigur fiecare din noi e convins despre acest lucru, e convins, că numai așa putem merge înainte,

numai așa vom putea da pept cu greutățile vieții, dacă ne vom crea diferite însoțiri pe sate.

Am zis și o repetăm, că inteligența noastră, și fruntașii satelor, trebuie să se puie pe lucru, să convingă poporul despre folosul însoțirilor și să întemeieze însoțiri, după trebuințele locale.

„Vrednică de laudă este în privința aceasta munca stăruitoare a dlui V. C. Osvadă, directorul băncii „Agricola” din Hunedoara. De ani de zile dînsul lucrează cu un zăl apostolic, să îndemne poporul la alcătuirea de însoțiri, dîndu-i informațiile de lipsă cu deosebire prin foaia sa „Tovărășia”.

Dînsul a plănuit mai de mult întemeierea unei Centrale a însoțirilor noastre și o Reuniune pentru asigurarea vitelor.

„După o muncă de vre-o trei ani, una din acestea, „Reuniunea proprietarilor de vite” a luat ființă. Dl Osvadă o anunță în nrul mai nou al „Tovărășiei”, arătînd și condițiile (învoeliile) pentru asigurarea vitelor. Despre aceste vorbim la alt loc al foaiei noastre. Aci semnalăm faptul, ca un eveniment economic de mare însemnătate! Economii noștri vor lucra în binele lor, dacă să vor grăbi a să face membrii la această însoțire folositoare, fiind astfel scutiți de eventuale pagube în vite.

Intocmai cum omul precaut își asigură contra focului casa și agonișeala sa, așa e delipsă să ne asigurăm vitele contra la ori ce pagubă, ce să ivește în vite, înafară de vina proprietarului de vite!

»Aceasta negreșit, va ajuta la bunăstarea economică a țărănilor noștri, care este temelia înaintării unui popor.

„Iată deci însemnătatea Reuniunii, dacă luăm în samă, că ea să alcătuiește pentru întreaga noastră obștie, și să întemeiază în sinul unui popor mai cu samă plugar, care își are investită o parte bună a averii sale în vite!

„Dar înafară de aceasta, noua însoțire va sprigini prin diferite mijloace, — cum e d. e. arîndarea de pășuni, împărțirea de vite de prăsilă etc. — creșterea vitelor întreprinzînd tot ce ajută economia de vite.

„Să ne grăbim deci a ne face cu toții membri la această reuniune folositoare.

„Ee este un pas înainte pe terenul economic-național!”

*

(Vom urma a arăta și părerile altor foi).

Dela

„Reuniunea propr. de vite“
(asigurarea vitelor).

După cum am vestit în numărul trecut al „Libertății“, Reuniunea noastră a făcut și face cu multă silință toate pregătirile, ca în cel mai scurt timp să-și poată începe activitatea faptică, plătind despăgubiri pentru pagubele ivite în vitele asigurate, a membrilor Reuniunii noastre.

Conducerea Reuniunii noastre este pusă în mâni destoinice, în mâni de bărbați ce-au dat multe și prețioase dovezi, că vreau și știu să muncească pentru binele obștesc și că în inimile lor să sălășluște o adevărată și adincă dragoste pentru înaintare peste tot.

Conducerea aceasta o face și după statute: direcțiunea, comitetul de supraveghiere și biroul — cancelăria — centrală din Orăștie.

Direcțiunea, care azi să alcătuește numai din 8 membri, după statute poate fi întregită până la 24 membri. Aceste întregiri să vor face cu vremea, când vom ști care părți și care persoane pot fi mai de folos pentru țintele Reuniunii, unde să află cei mai vrednici apostoli ai acestei lucrări mîntuitoare pentru popor, — și aceștia vor fi puși cu onoare în Direcțiunea Reuniunii!, căci credința noastră este, că o pornire ori-cît de bună, ori-cît de ideală ar fi, numai așa ar putea aduce roade aievea îmbelșugate, dacă pentru izbînda aceleia muncesc cei mai buni și cei mai strădalnici!

În temeiul acestor fel de judecăți va fi întregită direcțiunea Reuniunii noastre — la vremea sa.

Până atunci trebile Reuniunii le conduc cei 8 membri ai direcțiunii care sunt:

Dr. Gavril Tripon, avocat în Bistrița; Dr. Toma Cornea, avocat în Sighișoara; Vasile C. Osvadă, director în Hunedoara; Dr. Stefan Erdélyi, medic în Orăștie; Ioan Moța, preot și redactor în Orăștie; Dr. Romul Boca, avocat în Orăștie; Adam Leșnican, director de bancă în H.-Dobra și Procopiu Herlea, notar și director de bancă în Cugir.

Comitetul de supraveghiere asemenea să poate întregi până la 12 membri.

Azi să alcătuește din următorii 5 membri: Gavril Todică, contabil de bancă în Geoagiu; Simion Damian, con-

tabil de bancă, în Orăștie, Nicolae Andreiu, preot, Căstău; Nic. Trif, proprietar Orăștie și Samuilă Lăzăroiu, proprietar în Orăștie.

Biroul — cîntălăria — Reuniunii, e pusă sub conducerea lui Vasile C. Osvadă, directorul executiv al Reuniunii noastre.

Pentru-ca dela început să fie dată puțința, ca Reuniunea să pună la îndemina membrilor săi tot sprijinul și ajutorul chemat în creșterea și îngrijirea vitelor, direcțiunea a angajat medic veterinar (doctor pentru vite) pe dl Traian Iarca, care a isprăvit școala veterinară din Budapesta.

Dl Iarca a intrat în slujba Reuniunii cu ziua de 1 Ianuarie 1910, și din acea zi toată munca, toată iscusința și tot zelul mare ce-l are, îl pune nu mai și numai în slujba Reuniunii noastre.

Tot cu 1 Ianuarie Reuniunea și-a așezat cîntălăria centrală în casa din strada „Drumul-țării, 22, fostă a dlui Dr. Dobo (în aceeași curte unde să găsește și „Tipografia Nouă“, unde să tipăresc foile noastre). Aici introducem telefon, care stă la îndemina tuturor, ce are vre-o treabă cu Reuniunea ori cu foile noastre.

Nădăjduim că cu astfel de puteri și avînd înțelegerea marelui public românesc, pentru care să face această lucrare obștească — Reuniunea noastră în scurtă vreme va da roade îmbelșugate, — cum cu toții dorim și așteptăm!

*

Din toate părțile țerii primim o mulțime de scrisori pline de o adevărată însuflețire pentru reușita de-a avea Reuniunea pentru asigurarea vitelor.

Aceste scrisori ne umplu de bucurie și, mai pe sus, ne dau tăria pentru munca ce ne așteaptă s'ujindu-ne de mărturie aleasă, că prin alcătuirea Reuniunii noastre, am răspuns unei mult simțite trebuințe a plugarilor și proprietarilor nostri de vite.

*

Adunări populare pentru propoveduirea scopurilor Reuniunii noastre și pentru ajutarea înțelegerii, că ce înseamnă organizarea economică prin toate mijloacele, între care la locul întii sunt tovarășile și asigurarea vitelor, — vom ținea în mai multe părți ale țării, acolo unde vom fi chemați de cu bună vreme! Dat fiind că mai ales acum ne este vremea atît de scumpă, — astfel de adunări am dori să le ținem cite una, — pentru cite un ținut cit de mare.

Dintre tovarășiiile ocazionale făcute pentru asigurarea

vitelor pînă cînd scriem aceste rînduri, ne-au trimis dări de samă 9 tovarășii. Așteptăm și dela celelalte tovarășii ca — să le cuprindem în o mîndră icoană — pe toate.

*

Taxele (plățile) pentru înscrierea de membrii și asigurarea vitelor la Reuniunea noastră sunt:

Fiecare asigurat e dator să plătească:

I. la înțrarea lui ca membru:

a) o taxă de înscriere de cite 1 coroană pînă la fiecare una mie cor. ce asigură;

b) cite una cor. pentru fiecare quotă (acție) semnată, ca rata întiie din ea.

c) taxa unui caz de pagubă.

II. în decursul asigurării:

Membrii asigurați numai atunci plătesc taxe de asigurare, cînd s'a întimplat caz de pagubă în lăuntrul grupei (cercului) de care să țin.

Abatere dela asta e numai pe timp de epidemii (boale ce bintue greu) în alte despărțăminte, cînd mai multe grupe ori întregă Reuniunea să contopește într'una (și ajută cu toții despărțămîntului cu boala, deși cu părți mai mici ca de regulă).

Din pildele altora.

Suntem în preajma sărbătorilor Crăciunului și la sfîrșitul anului, cînd tot omul își face so coteala, ce-a făcut, ce-a dires într'un an de zile? Cele 3 zile din prilejul sărbătorii Nașterii Domnului să le folosim pentru a ne da sama, că pe lîngă ce-am făcut, mai aveare-am ceva de a face și că pentru timpurile de azi, e destul să lucrăm numai cu uneltele trecutului, ori ne trebue și alte unelte și mijloace?

Trăim în veacul proprașirilor. Cînd fiecare nație caută să iscodească ceva nou, prin ce să se ridice. Unii din îndemnul lor propriu, alții cu ajutorul altora, să folosesc de timpul scurt, ca să-și poată aduna cunoștințele trebuincioase pentru-un traiu mai ușor, mai bun.

Și oare cine-ar avea mai mare lipsă de cunoștințe, de sfaturi și povețe pentru ușurarea traiului, decît poporul nostru cel sărac și în pungă. și în suflet. Dacă materialicește numai în parte îl putem ajuta, să luăm pildă dela alte neamuri mai bine rînduite pe terenele vieții de obște, fie sociale, culturale, ori economice, — și să nu ne dăm înapoi nici dela cea mai grea muncă, — ori cit s'ar părea de

îndepărtat scopul propus, — să-l ajutăm cel puțin cu sfaturi! Cite sfaturi și povețe folositoare n'am putea da oamenilor nostri, pentru a înlătura relele și neștiința ce bintue între ei, sfătuind și vorbindu-le de pildă: Despre împrejurările de traiu nesănătoase, despre neștiința rămasă din timpul iobăgiei, despre stricarea graiului și-a portul strămoșesc, despre mizeria ce urmează din economia rea, lipsă culturii de vite, a grădinilor de legume și de pomi, și despre folosul stupăritului; despre lipsa spiritului de întovărășire și organizare, rînduire; de procese (pîre) țărănești fără rost, despre lipsa negoțului pentru valorizarea produselor agricole și a industriei de casă, despre stricarea prin beutură și altele și altele.

La răspîndirea de sfaturi de acestea, cine ne-ar putea ajuta mai bine ca tinerimea noastră, care pe lîngă puterea de lucrare are și însuflețirea tinereții. Din prilejul sărbătorilor Crăciunului avem un cuvînt sincer și cătră tinerimea atit dela sate cît și dela orașe, și îndeosebi cătră tinerimea dela școlile mai înalte. Această tinerime care o vedem că-și are partea ei în viața noastră de neam, iar ca mîne va fi sufletul și lumina poporului, — am vrea s'o vedem avînd cît mai bună parte în năzuințele noastre de obște. Li punem drept aceea înainte o pildă vie, — din care poate vedea că ce face tinerimea altor neamuri, cum să știe pune în slujba de luminare economică a poporului său!

A noastră tinerime ar putea lua pildă dela tinerimea maghiară, care chiar zilele astea desvoaltă o vrednică lucrare de acest fel.

E vorbă de studenții din Reuniunea universitarilor unguri, numită „Széchenyi szövegség“ cari pătrunși de însămnătatea *bunăstării poporului*, stau la îndemina obștei mari ungu-rești cu sfaturi economice, țin prelegeri privitoare la plugărie, la industria casnică, precum și la alte felurite împrejurări ale vieții omenăști. Reuniunea s-a înființat abia de 3 ani, avînd întii membri numai pe studenții universitari din Pesta; azi are membri dela toate școlile înalte din țară, lucrînd cu toții — fără de plată — pentru propășirea culturii pe care poporul o așteptă ca pămîntul uscat ploaia! Nu numai în orașe, dar merg în cel din urmă sate printre popor, pregătindu-l pentru viitor așa, — că fiind vorba de urmat pe acești apostoli ai culturii, îi va urma cu drag și cu credință și nu din datorință.

Reuniuni de felul acesta noi n-avem, și nici nu vom putea avea deocamdată, dar' ceea-ce fac studenții unguri în Reuniune, aceasta o pot face ai noștri unul câte unul sau în grupe, în cete.

Ce frumos ar fi când într'o limbă înțeleasă de tot Românul și-ar pune tinerii noștri toată priceperea, munca, inima lor, spre a da poporului hrană sufletească dătătoare de viață!

Căci până când tinerimea ungurească o face din dragoste față de ai săi, la noi fiind lupta mai aprigă, pe lângă dragostea față de neam, — să cere cu tărie lucrarea acesta.

Rugăm tinerimea, ca acum când serbăm praznicul nașterii Mîntuitorului, să se înflească de datorința ce o are față de neam și față de sine însași, și să se coboare la sate, mîntuind poporul de neștiință, arătîndu-i calea spre înaltare, ca în viitor, când vom mai serba praznicul Nașterii Mîntuitorului credinței, să putem prăznui și munca lor de mîntuitori ai neamului!

B.

Temelia morală a cooperăției.

(Din „Calendarul Tovărășilor sătești“).

Cooperăția (lucrarea în însoțire, în tovarășie) nu este numai o în-tovărășire a muncii și capitalurilor (averilor) celor mici, în scop de a să dobîndi roade economice mai mari și mai bune, de cum ar putea omul singuratic. Cooperatorii (tovarăși) sunt legați între ei nu numai prin această legătură din afară, dată în puterea lor de muncă și în mijloacele lor materiale, reprezentate prin economiile lor, mai ales cele mici. Cooperăția adevărată, curată, recere și trebuie să aibă la temelia ei și cerințe de ordin sufletesc sau moral.

Aceste cerințe le putem împărți în două feluri: unele privesc pe fiecare cooperat (tovarăș) în parte, altele pe toți laolaltă, pe obștea celor-ce alcătuiesc o însoțire economică.

Cerințele sufletesti ale singuraticului sunt virtuțile economice propriu zise: Să cere într'adevăr dela fiecare cooperat, ceea-ce să cere dela ori-ce producător, socotit ca un membru al economiei naționale, adecă în raporturile lui cu alți membri ai aceleiași economii naționale, să cer: hărnicie, cinste, punctualitate în îndeplinirea legămintelor, etc. Fără aceste virtuți, legătura, contractul, n'au mare preț. Cel mai puternic contract din partea cooperatului trebuie să fie cuvîntul lui de cinste! Cea mai sigură cheazășie a îndatoririlor lui, trebuie să fie hărnicia lui. Însemnătatea acestor cerințe ni-

meni nu o tăgăduiește; ele sunt ca niște legi sau porunci în cooperăție (în lucrarea prin însoțiri); și, totuși, de cite ori nu să calcă aceste porunci; de cite ori băncile populare nu împrumută și pe cei cari nu vrednicesc.

Cerințele morale obștești (ale tuturor, nu a singuraticului numai), pe care trebuie să le îndeplinească toți cooperatorii laolaltă, într'un glînd și un suflet, sunt și mai înalte și mai frumoase, pentru-că ele isvorăsc din morala creștină care ne învață iubirea de-aproapelui.

Cooperatorii trebuie să fie însuflețiți, toți fără deosebire, de acest simțămînt creștinesc; trebuie să fie dornici de muncă și jertfă pentru binele și propășirea altora.

Aceasta este adevărata temelie morală a cooperăției, cea mai adîncă și puternică; pentru-că virtuțile economice, mai sus pomenite, ori cit de curate ar fi, sunt și rămîn îmboldite numai de egoismul omenesc.

În viața însoțirilor economice de tot felul, această cerință morală formează însuși scopul lor adevărat și să tălmăcește prin ajutorarea celui vrednic de ajutor, a celui harnic și cinstit, dar lipsit de mijloacele de muncă, ce-i sunt de lipsă spre a înainta. Purcezîndu-să astfel, să moralizează oamenii slabi, dar nevrednici prin slabele lor virtuți economice, pentru-că, sub apăsarea nevoilor lor, vor fi siliți a-și însuși virtuți economice mai bune, a fi mai harnici și cinstiti, spre a să putea bucura și ei de binefacerile cooperăției!

Această parte mai înaltă a cooperăției, poate să pară multora mai puțin însemnată. Și totuși, fără acest temeliu moral, cooperăția adevărată nici nu să poate înțelege, nici n'ar putea via în înțelesul și cuprinsul ei neștirbit. Ceea ce mișcă cooperăția și îi dă viață și îi asigură roade mari și frumoase, este tocmai iubirea de-aproapelui ce să slujește prin ea, aceasta este sufletul ei.

În ce chip să pot asigura aceste cerințe morale pentru cooperăție? Nu este mijloc mai bun și mai puternic, decît creșterea și învățătura, deci cultura poporului. Negreșit că și legile și măsurile din partea Statului pot să sprigine dezvoltarea virtuților economice și așezarea cooperăției pe temelii ei morale. Dar Statul cu organele lui nu poate să planteze de-adreptul acele virtuți; iar, în ce privește iubirea de-aproapelui în cooperăție, ea fiind o arătare liberă a sentimentelor omenești, nu să poate naște și dezvolta decît în libertate, așa că deregătoriile publice trebuie să joace numai un rol de ajutorare, nu și de regulamentare.

În urmă ne putem întreba, dacă, în însoțirile noastre economice dela

sate, viețuesc sau nu, fie cit de slabe, aceste puteri morale?

Este foarte greu a răspunde la această întrebare, fără a avea un bogat material de băgare de samă. Numai cei cari sunt aproape zilnic în atingere cu cooperățiile și cooperatorii, (cu însoțirile și cu tovarășii însoțiti în ele), ar putea aduce prețioase lumini în această privință. Credem totuși că virtuțile economice, deși încă destul de slabe, să află; de asemeni credem că este și iubirea de-aproapelui, deși sub o formă slabă și neștiutoare; căci cum am putea tălmăci altfel vorbele sătenilor, când — unindu-să în o bancă populară sau alta tovarășie, — își zic: „Haidem să facem o unire și o treabă bună!“ Nu este aceasta o licărire a simțului de lăpădare de sine și de muncă pentru binele obștesc?

Dar de aici și până la forma dezvoltată, puternică și știutoare, este o mare depărtare, așa că cooperăția română are în fața ei și o chemare grea, dar frumoasă, și o muncă îndelungată, dar înălțătoare!

Cînd vom ajunge acest țel, cooperăția va fi clădită pe cea mai trainică temelie și va fi îndrumată către adevăratul ei scop, care nu este numai ridicarea materială, ci și înălțarea morală!

N. O. Popovici-Lupa.

Adunările noastre.

La Orăștie.

Duminecă în 26 Dec. s'a ținut la Orăștie adunarea conchemată de Direcțiunea «Reuniunii proprietarilor de vite» nou înființată. Timpul ploios ce ține de vre-o săptămînă, s'a fost prefăcut în adevărată zi de ploaie de vară! De dimineața, până sara tîrziu, ploaia a curs într'una. Pe la amiază era în plină putere, încît era de fapt neplăcut a ieși. Ea a stricat în parte adunarea frumoasă pe care o aveam altfel cu siguranță. Oamenii din comunele din jur, n'au putut porni pe așa veac, ba nici chiar poporul din loc n'au venit decît puțini la adunare. A venit însă inteligență în număr frumos și din loc și din mai multe comune vecine.

Toți citi au fost de față: dl profesor Demetriu Comșa din Sibiu, părintele Fioca din Răhău, preoții noștri din Căstău, Turdaș, Romos, etc. învățătorii din mai multe comune, veniți prin tot timpul urit, ca și țărani, — într'un glas au mărturisit toți, că lucrul ce să face e demult dorit, trebuința lui demult simțită în popor, și toți au spus că e mare bucuria în popor, că poate avea acest așezămînt, de nespuse folos pentru el.

Președintele direcțiunii, dl Dr. St. Erdélyi fiind bolnav, n'a putut veni la adunare, ci s'a adresat ei

prin citeva cuvinte trimise în scris, cari s'au cetit în adunare.

Adunarea a deschis'o și condus dl Vas. C. Osvadă, directorul Reuniunii, care a dat samă despre greutățile prin cari a avut această Reuniune de trecut, și cum i-a ajutat Dzeu a le învinge pe acelea cu ajutorul oamenilor buni. A arătat apoi felul cum e alcătuită ea, pe ce temeuri e pusă. A dat apoi amănunte din statute și condițiile de asigurare.

Dl prof. D. Comșa (Sibiu) spune cit de mult economia poporului nostru razimă pe vite! Cu ele ea poate înflori, fără ele e moartă! A venit să-i stai în ajutor, ca să nu mai poată fi răpus prin pagubele în vite, e a-i face acestui popor cel mai mare bine! În asta vede dsa însemnătatea așezămîntului înființat la Orăștie.

S'au pornit apoi discuții libere asupra asigurării vitelor. Dl profesor Comșa a pus repetite întrebări asupra unor și altor lucruri ce poate nu-s destul de lămurite pentru toți. Dl Osvadă a dat îndată lămuririle de lipsă.

Dl preot Văidean (Romos) cere ieșirea trimișilor Reuniunii prin comune, că poporul care din pricina acestei vremi urite, n'a putut veni cu grosul, cum ar fi venit altfel, îi va primi cu bine.

Au mai luat parte la desbateri pâr. Floca (Răhău), și apoi adunarea s'a încheiat aducînd mulțumită protocolară băncilor: „Grănițerul“ din Dobra, „Agricola“ din Hunedoara, „Coroana“ din Bistrița, „Tirnăveana“ din Sighișoara, și »Cugiereana« din Cugir, cari au creditat Reuniunii cauziunea cerută de lege (cor. 200.000) dîndu-'i prin asta puțința a să improtocola. Și mulțumită s'a adus dl V. C. Osvadă și I. Moța, cari, deși dînd de uriașe greutăți în calea lor, — nu s'au odichnit până n'au văzut înființată această Reuniune de mare preț.

*

La Șiria.

Dumineca trecută, în 2 Ian. n. s'a ținut altă adunare pentru propoveduirea scopurilor Reuniunii, la Șiria (comit. Aradului). Au ieșit din partea Reuniunii dnii Vas. C. Osvadă, Ioan Moța și Traian Iarca, veterinarul Reuniunii.

Dl protop. gr.-or. al Șiriei Mih. Lucața, a primit cu bunăvoință a îngriji de vestirea poporului atît în comună cit și în cele vecine și a face înștiințarea la deregătorii, așa că adunarea s'a putut ținea cu bine în sala cea mare comunală, în fața a-lor vre-o 600. de țărani și cărturari între cari o parte și din jur. Dl protopop a deschis'o cu cuvinte potrivite asupra însemnătății mișcărilor economice.

A vorbit apoi dl preot I. Moța despre grija pe care cărturarii poporului trăbuie să o poarte pentru înălțarea bunei stări a po-

porului, și cum această Reuniune e tocmai un așezământ ce acest scop îl slujește, avînd a scuti poporul de pagubele ce-i vin în a-ve-rea cea mai trebuincioasă lui, în vitel

Dl. Vas. C. Osvadă a vorbit apoi pe larg și cu căldură despre felul cum e alcătuită această Reuniune, dînd amănuntele trebuincioase din statutele și din condițiile ei de asigurare, și arătîndu-o în toată forma cît de cu folos e închipuită și plănuită pentru popor.

Dl. Tr. Iarca a vorbit apoi despre vite indeosebi, arătînd cum vremea aduce cu sine îndrumări noue și nouă în felul de a întrebuința vitele și a trage tot mai mare folos din ele. Arată ce are să facă și poporul nostru, pentru că și el să aibă tot mai simțit cîștig din ținerea vitelor de casă de tot felul.

Pe urmă dl. protopop Micluța a închis adunarea, mulțumind atât poporului adunat pentru venirea și atragerea cu care a ascultat pe domnii vorbitori, cît și vorbitorilor pentru că și au luat osteneala a veni să propoveduiască și aici cunoștințe despre o Reuniune atît, de folositoare.

La Sighișoara.

Adunare mare și foarte bine reușită a fost la Sighișoara, Joi în 30 Decembrie n.

Cu prilejul ședinței Direcțiunii noastre la Orăștie, dl. Dr. T. Cornea, adv. și dir. de bancă în Sighișoara, membru în Direcțiunea Reuniunii noastre, a propus ca la Sighișoara să se țină pe 30 Dec. adunarea de propoveduire a Reuniunii proprietarilor de vite. Dsa a primit asupra dsale toată grija și osteneala înștiințării poporului din loc jur. Și și-a și împlinit însărcinarea cu cinste.

Adunarea s'a ținut. Dl. Dr. Cornea a lămurit numărul și rosturile Reuniunii noastre și a dat amănunte din felul de întocmire al ei, — toate primite cu bucurie de poporul econom. Au vorbit și alți fruntași din loc și jur, și s'a văzut cît de bine venită a fost înființarea acestei Reuniuni. La Sighișoara să va înființa în curînd grupă (despărțământ) de sine pentru acel ținut. Grupa va fi condusă de dnii dela banca „Tirnașveana“.

Vom aduce dare de seamă mai amănunțită în numărul nostru viitor.

La Făget.

Un centru care — așa ni-s'a scris, — are mare interes pentru asigurarea economilor contra pagubelor în vite, e Făgetul. Aci poporul a cerut repetit conducătorilor săi să facă ceva doar le pot da o însoțire care să le dea scutul contra acestui rău. Și nu să putea. E acum bineprimită știrea că la Orăștie s'a putut înființa o Reuniune de acest fel, după toate cerințele legii.

Pentru a face cunoscută și în acest loc, Reuniunea va ține zilele astea și în Făget o adunare ca cele dela Orăștie, Sighișoara și Șiria!

Creșterea vitelor și starea sănătății lor.

Aceia cari urmăresc cu băgare de seamă creșterea vitelor în țara noastră, fără îndoială n'au scăpat din vedere pre-facerea, ce s'a întîmplat în cei 10—30 ani din urmă.

Vitele erau ținute ca să ne tragă carele, cu cari ne aduceam rodul holdelor acasă; să ne tragă plugul, care și acum pe-alocuri numai zgărie pămîntul și să teme a tăia mai afund pentru a răscoli păturile din a-dîncime pline de sucuri, cari a-celea fac să încoltească și să se înalțe grînele și nutrețurile noastre; să ne tragă grapa și să ne miște alte unelte trebuincioase la munca cîmpului. Iar gunoiul îl presăram, și-l presăram și acum fără, multă chibzuială și pregătire, pe holde, și totuși așteptăm ca rodul să fie mai îmbelșugat. Ne făceau așa dară vitele slujba aburului sau a benzinelor și a îngrășămintelor și gunoiului meșteșugit, cari sporesc roada mult mai simțitor în asemănare cu cheltuelile.

Și, fără îndoială, folosul ce-l aveam în chipul acesta după vitele noastre, era destul de prețios. Fără ele nu ne-ar fi fost cu puțință să lucrăm holdele noastre, să facem ca rodul lor să se înmulțească.

Pentru plugari lucrul de căpetenie era, ca griul, orzul, ovășul, săcara, cucuruzul, mazăricea și celelalte păstăioase, să fie cît mai multe și mai grele la cântar, și atunci mulțumirea lor era deplină, fiindcă din acestea își îplineau lipsele căsii și gospodăriei; din acestea făceau banii, cu cari plăteau birurile grele și multe și-și mai acopereau și unele datorii, ce le făcuse ba la cumpărutul de sămîntă, ba la cumpărarea unui cap de vită. Vitele erau numai mijloace pentru munca cîmpului, erau numai unelte, cari pe cîtă slujbă ne făceau, pe atîta bătaie de cap ne pricinuiau și tot de atîta îngrijire aveau parte.

Și așa, după cum spusei, stă treaba și azi încă în multe ținuturi locuite de Români.

La popoarele mai înaintate de cît noi în ale plugăriei și

ale creșterii vitelor, — ba în unele părți și la noi — vederile s'au schimbat. Anume, dacă până de curînd toată stăruința economilor să îndrepta într'acolo ca venitul holdelor să fie mare, fiindcă acesta era aproape singurul izvor de cîștig pentru plugari, în timpul mai nou creșterea de vite a ajuns să fie o îndeletnicire, pe urma căreia au un folos tot atît de mare, ba în unele ținuturi chiar mai mare decît din grîne și nutrețuri!

Schimbarea aceasta în felul de a vedea de sigur își are pricinile sale; nu s'a întîmplat numai de dragul unei înoiri, că doar s'a găsit un econom mai iscusit, care și-a pus de gînd să rupă cu trecutul, să facă ceva nou, iar alții s'au luat după el fără să chibzuiască, dacă fac un lucru bun sau rău.

În cele următoare voiu încerca a da lămuriri asupra pricinilor, cari au îndemnat pe plugari să stăruie tot mai mult asupra creșterii vitelor, să facă din această îndeletnicire un izvor de venit tot așa de însemnat ca și munca cîmpului!

Una din pricine este, că până cînd în cei 20—30 ani din urmă prețul bucatelor abia a crescut cu 30—40% (la sută), prețul cărnii, al laptelui și al pielii (numite toate laolaltă pe limba cărturarilor: „produse animale“) a ajuns îndoit, ba chiar mai mult decît îndoit!

Astfel stînd lucrurile, ar fi fost o greșală neiertată din partea unui plugar, care-și dă samă de ceea-ce să întîmplă în jurul său, să stăruie și mai departe pe lîngă felul cel vechiu, de a privi vitele numai ca niște unelte pentru munca cîmpului. Au chibzuit deci plugarii că vor lucra mai cu folos, dacă o parte însemnată a bucatelor și nutrețurilor, vor folosi-o pentru creșterea vitelor, cu scop de a face din ele carne și lapte.

În ochiul plugarului pricepător în ale creșterii vitelor, de aci încolo vita a ajuns o fabrică, care din nutrețul de tot felul, ne pregătește carne și lapte, cari să plătesc mult mai bine decît grînele, fiindcă sunt pe zi ce merge tot mai mult căutate!

Pentru a arăta cărei împrejurări e de a să datori faptul, că carnea e așa de mult căutată, dau următoarele lămuriri.

Prin ridicarea în cultură peste tot și înființarea de tot mai multe fabrici și întreprinderi, sau cum să zice pe limba cărturarilor: prin industrializarea unui ținut sau țări, și chestia hrănirii cîștigă tot mai mult în însămnătate! Pentru omul umblat prin școli, pentru cel luminat prin învățătură, grija unei hrane bune și îndestulitoare e o grije de căpetenie. Tot astfel și muncitorului din fabrici, care de cele mai multe-ori are să săvîrșască o muncă istovitoare, o muncă, care i-ar slei în scurtă vreme puterile, dacă prin odichnă și mai cu seamă prin o hrană plină de putere, nu și-ar pune la loc pierderile pricinuite de muncă. Iar o hrană bună, fără de carne și lapte, nu este cu puțință!

În țara noastră luminarea tuturor păturilor înaintează — ce e drept cu pași greoi, — dar totuși înaintează! De altă parte ridicarea de fabrici e un lucru tot mai des, atît în orașe cît și în sate! În chipul acesta și cererea după o hrană bună, indeosebi cererea după carne și lapte, va crește zi de zi.

Urmează dară, în chip firesc, din cele de până acum, că, dacă plugarii voesc să lucreze cu folos, dacă voesc să nu le fie truda în zadar cînd cresc vite, atunci strădania lor trebuie să se îndrepteze într'acolo, ca vitele să le dea lor cît mai multă carne și lapte! Vom alege deci astfel de vite, cari pentru nutrețul ce-l mîncă, să ne răsplătească cît mai cu prisos! Iusuririle nu le aflăm decît la vitele de bun soi, cari în scurtă vreme să ridică la o greutate mare, și a căror vaci ne dau și lapte mult. Astfel de vite însă nu să pot cumpăra decît cu bani scumpi! Prețul lor e totdeauna mare.

În țara noastră vitele reprezintă o valoare de multe sute de milioane. Faptul acesta a îndemnat stăpînirea să așeze în fiecare pretură (solgăbirăiat) și în orașe, medici veterinari (doftori de vite), cari să fie străjeri neadormiți și să facă tot ce e cu puțință ca avutul acesta mare să fie cruțat

de pierderi, iar întrucît totuși s'ar ivi boale ce duc po-topenie în vite să pună stavilă prin măsuri de tot felul lățirei molimei (boalei).

Imprejurările dela noi: bălți multe nesăcate; riuri și văi, ce-și varsă apele mai cu seamă în primăvară răsfirind adeseori sămînța boalei pe tot cursul lor; îngrijirea de multe-ori slabă, ce să dă vitelor; multele mă-suri de pază orînduite de legea despre boalele de vite, cari rămîn prea des numai pe hîrtie, toate acestea fac ca la noi boalele de vite și perderile pe urma lor, să scadă afar' din cale de încet.

Am la îndemînă foaia ofi-cială a ministerului de agricul-tură „Földmívelési Értesítő“ nu-mărul dela 26 Dec. în care să dă seamă de toate boalele li-picioase de vite, ce sunt în țară. O privire în fugă numai, și ne va încredința de numărul mare de boli în vite, de cari este bîntuită țara noastră.

Indeosebi antraxul (cărbu-nele, dalacul, armurarea, boala de splină, ungurește: lépfene, nemțește: Milzbrand) bîntue la noi cu multă vrășmășie. *Pe în-treagă întinderea țării, azi abia să află 14 comitate, în cari boala aceasta să nu bîntue de loc!* In-tre acestea sunt comitatul Bra-șovului, al Sibiiului și al Turzii, unde imprejurările sunt mai pu-țin prielnice ivirii și întinderii acestei boale, dar mai cu samă — după-cum ne spune o carte făcută de stăpînire — vac-ci-narea sau oltoirea vitelor și îngrijirea lor, să face cu mai multă chibzuință și înțeles. Sa-șii au apucat cei dintii pe ca-lea aceasta și pilda lor a adus roade îmbelșugate și în privința aceasta, ca și în multe alte, în cele două comitate locuite de Români cu Sașii împreună.

Las să urmeze o socoteală despre boalele lipicioase așa după-cum găsim în foaia mai sus amintită.

Armurare, în	155	sate
turbare, „	317	„
mucărie, „	25	„
vărsat de oi, în	93	„
riie, în	70	„
boala de bivoli, în	7	„
focul viu la porci, în	136	„
brînca (sertésvész) în	385	„

Pe viitor vom da în amă-

nunte: după comitate, preture și comune, toate boalele lipi-cioase, pentru-ca fiecare econom să aibă un chip deplin despre starea sănătății vitelor din păr-țile locuite de Români.

Avem credința, că în felul acesta ne vom lua și noi par-tea de muncă la păstrarea a vutului în vite și vom face o bună slujbă economiei popo-rului nostru.

Traian I. Jarcă,
medicul veterinar
al „Reun. propr. de vite
din Orăștie“.

Roata vremii.

— Spicuri și ocoșeli. —

A murit Russu-Șirianu!

A murit după ori poate pentru săvîrșirea unei munci cu condeiul și cu vorba vreme de aproape 25 ani — pentru obștea româ-nească.

A muncit mult și îndesat — din zi în noapte și din noapte 'n zi. Și valoarea muncii lui a fost su-perioară, a fost ideal de rodnică — pentru alții. Căci el, omul, n'a fă-cut „faceri.“ în proporția muncii săvîrșite.

Să luăm de pildă munca unui avocat, fie și naționalist, și munca reposatului Russu. Cel din-tiu face averi și „situație“. Cel din urmă moare istovit de muncă sărac și în exil... La căpătîl lui nu s'au vărsat lacrimile celor obli-gați prin munca lui pentru obște.

La groapa lui nu s'au îmbulzit vorbitorii, la a căror situație el a fost ziditor de frunte.

Deputații nostri nu și-au găsit vreme să închine steagul admira-ției unui neam la racla celui mai însuflețitor gazetar!

Din toată țara nu s'a găsit om care să meargă să arunce un bul-găr de pământ pe cosciugul celui ce-a fost Russu-Șirianu. Avea și el păcate. De sigur că avea, căci doar om era și Russu-Șirianu. Și pe el îl știa și-l controla o lume în-treagă românească!

Să ne dăm seama însă cîți din-tre noi am putea sta în fața con-trolului public, cum a trăbuit să stea reposatul Russu... Și apoi să-l judecăm!

Și după judecata asta să ne dăm seamă ce greșală, ce păcat s'a făcut, cînd nici unul nu și-a găsit vreme — nici intelectualii nici plu-gari, să meargă să zică un „doamne iartă-!" la groapa celui ce și-a stri-cat viața pentru un neam întreg.

Poate să aud șoapte: „fleacuri, da cine a fost omul ăla — iaca un gazetar“...

Curaj — cinstită ceată de ga-zetari români, care jertfiți totul pentru națiune!

Care națiune?

Spunea unul așa:

»Eu sunt avocat și a pro-paga o agentură a unei bănci de ori-ce calibru, cade afară (kie-sik!) de competența și timpul meu. Alta este politica«. Și apoi:

»Îmi pare reu, că Dvoastră din o simplă agentură voiți a face tărăboi, ca și cum ar fi o »ches-tie națională« politică de mare însemnătate!«

»Intreprinderea Dvoastră după mine n'are nimic cu economia națională, sau! dacă da, atunci ați prevenit un seclu întreg«.

»Noi ne susținem puterile pen-tru chestia politică și nu pentru otopii economice«.

Cel-ce ne-a scris rîndurile re-produse aici, e dl Dr. Iacob Ho-tărăan, avocat în Șiria, mare „na-ționalist“ și „fruntaș distins“ al neamului nostru.

Și să vedeți cum am ajuns la ceastă scrisoare:

Eu, redactorul acestei foi, mi-am luat îndrăzneala să scriu o scrisoare foarte cuviincioasă dlui avocat, prin care îl rugam, să ne dea sprijinul să ținem o adunare poporală în Șiria, ca să spunem, *fără bani*, poporului treaba cu asigurarea vitelor! Căci gîndul nostru a fost să vestim faptul, că ne-am alcătuit și noi Ro-mânii un așezămînt, prin care pu-nem la adăpost avutul na-țional al așezat în vite! Că faptă bună facem — ne arată su-tele de scrisori ce le avem și lau-dele, ce ne aduc aproape toate ga-zetele noastre!

Cu toate aceste, dl avocat Ho-tărăan din Șiria, găsește potrivit fe-lul în care ne răspunde — povestindu ne de nu știu ce „agenturi“...

Venerabilul fruntaș n'a avut timp să cetească gazete, căci alt-cum — la ce să tîlmăcim cele scrise.

Nu ne supărăm pe venerabilul domn Hotărăan. Vezi — bătrînețele...

Nici nu-'i răspundem. La ce?

Poate iar n'are vreme să ce-tească.

Ne înduișem însă cînd ne gîn-dim, că acest domn Hotărăan e tot din Șiria, cum s'ar zice „Șirianu“.

Și de s'o întîmpla să moară (Dzeu să-l țină de altfel 60—70 ani încă!) — s'or aduna la groapă-i atîta vorbitori cîți au lipsit dela groapa bietului Russu-Șirianu. Și muncă ici și muncă colo!

Să ne acoperim capetele!

În M.-Uioara s'a deschis o bancă românească. Cu mulți ani înainte era deschisă acolo o bancă un-gurească, chivernisită ca de pomană. Cum au luat știre cei de la banca ungurească despre alcătuirea băncii românești, după-ce n'au putu'o zădărnici — și-au ales altă cale, mai negustorească. Au des-chis concurs pentru un *director specialist*, cu ajutorul căruia au nă-dejde să se țină pe scară și acum cînd banca românească și-a început izbăvitoarea ei lucrare!

Din faptul ăsta, mic și neînsem-nat la părere — putem trage multe și prea folositoare învățături.

Să nu fim scumpi la țărițe și ieftini la fîină!

Cînd alcătuim un așezămînt, fie acela economic, fie cultural, fie cu

ori ce scopuri, care ajută a jun-gerea maigrabnică la idea-lul nostru național — să ne folosim în pornirea noastră și de judecăți negustorești cinstite — ca să putem ținea pept cu ori cine și în tot cazul mai bine decît banca ungurească dela M. Uioara — venită cu întîrziere la gînduri mai bune.

Să nu fim scumpi la țărițe, căci risipim fîină!

Intrebări și răspunsuri.

Intrebarea 21. Am văzut plug cu va-por. E bun, dar e scump, fiind mașină mare și încurcată. Ceva mașină mai după modru nu știți pentru aratul pămîntului?

Abon. Vas. St. din V. L.

Răspuns: Până acum n'avem știre de un plug mai ușor, dus de mașină. Știm însă ceva nou în pri-vinga asta: o mașină de săpat ce suplinește plugul cu abur, iscodită nu demult, și acum să fa-brică în Germania. S'a văzut și la expoziția din Mezöhegyes (în Un-garia) în vară. E o săpătoare cu viitor. E mînată cu motor de ben-zin, și prin mașinăriile ei, niște fere despică brezdele, iar niște sape tari sapă și sfărîmă pămîntul, de nu mai trebuie grăpat, că e ca arat și grăpat de odată!

Mașina asta e interesantă, că duce cu o cale și un aparat pen-tru presărat de gunoiu mă-estrit, așa că săpînd, ea și gu-noiește totodată! Iar napoi are ma-șină de sămănat, și și samănă cu o cale! Adecă: ară, gunoiește și sa-mănan! O poartă un mașinist cu a-juutorul unui singur om. Face che-ltială de 5—6 cor. pe jugăr să țî-l de arat, gunoit și sămănat gatal! Și merge cît vrei de afund! E dară cam de 3 ori de ieftină ca plugul cu vapor. Pe unele locuri au în-cepit a o folosi cu bine.

*

Intreb. 22. Ce fel de gunoiu să pun pe locurile pentru curechiu, că am pus în primăvară gunoiu obicinuit, și nu am vâ-zut mare folos după el.

A. B. in R.

Răspuns. Curechiului cu căpătîină îi place mai tare gunoiul de porci, și de oi, sau gunoiu de acesta printre care s'a amestecat și gunoiu omenesc. Nu la ori-ce legumă îi priiește ori-ce gunoiu pe o formă de bine. De pildă curechiul zis „chil“ trebuie ferit de gunoiul omenesc și de cel de cal, că să face amar, cel de porc și de alt fel îi priiește. Telerul iubește mai ales gunoiul de cal, și celelalte nu-i priiesc. Sfăcia morcovul și pătrînjelul iubesc gunoiul de oaie. Nu fiece legumă reușește după ori-ce fel de gunoiu!

*

Intreb. 23. Am două jugăre de pă-mînt și vreau să pun în-ele viie. Dar e vorbă că va fi comasație. Oare atunci pu-tea-voiu căpăta și celalalt loc aci, ori nu?

Petru Bel. in P.

Răspuns: Atrînă dela soarte și dela — inginerul de comasație. El o să țî iee rugarea pe cît poate în socoteală, dar dator înaintea a o face, nu e. Atît, că ori-ce loc în-grădit, și care trece apoi ca gră-dină, ori în felul de față ca viie, nu țî-l ia prin comasare dindu-l al-tuia, ci ești sigur că-ți rămîne și după comasare. Despre mai mult nu te asigură nici o lege.

Viața economică.

VIII.

— Banii României. ¹⁾ —
(Urmare).

În veacul XIII, înainte de întemeierea principatelor române (Muntenia și Moldova) banii nu erau așa de întrebuițați ca astăzi. Să făcea mai mult schimb pentru schimb: moșie pentru moșie, vite pentru vite. Trebuințele erau puține, nu ca în zilele noastre.

Pentru micul schimb de toate zilele, umblau pe la 1250, la Ruși bună-oră, mici bucăți de piele, vâpsite cu diferite colori. Pentru Românii nu era trebuință de așa ceva. La Baia de Aramă, aproape de Craiova, în județul Mehadinți (Oltenia) să scotea aramă. Domnitorii Olteni, *Ban-ii* de Severin, introduc ca mijloc de schimb, mici bucăți de aramă, botezate după numele lor: „Ban-ii” sau bănișori, după-cum să zice astăzi:

Napoleon (galbeni francezi)
după împăratul Napoleon;
Franc, după Francezi;
Ducat, „duce (Italia);
Sovereign adecă suveran (domnitor).

În Oltenia cea mai veche căpetenie era Ban-ul, de aceea și moneta lui a fost numită „ban”.

Iată întâiul semn de viață monetară (de bani) în țările române.

Să nu să creadă, că acești bani erau rotunzi și bătuți cu meșteșug, ca banii de astăzi. Erau niște bucăți de aramă, cu stampila „Banului” (domnului Țării) pe ele. Iar bucățile erau tăiate în formă pătrată:

□ sau □

căci în forma aceasta să poată tăia mai ușor o bucată de metal.

Amintirea banilor pătrați pare a să fi păstrat până astăzi tocmai într-o parte a vechei Bănii de Severin. La Bănațenii de astăzi bucăți de aluat „tăiate în pătrat” să numesc bănușei, o numire ce nu să potrivește de loc cu forma „bănușilor” nostri rotunzi.

Incetarea de mai târziu a unor asemenea bani lesne să explice prin ivirea și răspândirea banilor rotunzi.

După întemeierea Munteniei în veacul XIII și a Moldovei în veacul XIV. aproape toți domnitorii bat și bani. În Moldova începe însuși Bogdan descălecătorul (1348—1365) iar în Muntenia: Vladislav I. Basarab (1360—1375).

Tipul unității banilor să leagă de tipul banilor Europei apusene, numit grossus. Legendele, adecă „scripturile” (pe monete, pe bani),

¹⁾ Hașdeu, Etymologicum Magnum Romaniae, vorbele Aspru și Ban.

Traian Mihaiu, Politica monetară și a băncilor României.

Alexandri, Poezii populare ale Românilor, ed. „Minerva”.

sunt latinești, iar mai târziu slavonești.

Înțelesul economic al banului a fost mai întâi:

1° monetă (de aramă) de valoarea cea mai mică. — În același timp și-a câștigat și înțelesul de 2° monetă peste tot (bani de aramă, bani de argint, bani de aur, bani de hîrtie). — Pluralul bani însemnează nu numai monete, ci și 3° avuție.

Să le arătăm pe rînd cu probe din cărțile vechi și din graiul de astăzi.

1. Ban = monetă de valoarea cea mai mică.

Noul Testament de Bălgrad, 1648, scrie într'un loc:

„...era lui dator cu o sută de bani”. — Astăzi să scrie: cu o sută de dinari.

Tot în Noul Testament din 1648 să scrie în alt loc:

„Arătați-mi banul dăjdei. Iară ei aduseră lui un ban”.

Banul era de un preț cu dinarul, cu obolul, ori cu flierul (cum săr zice azi).

Biblia lui Șerban-Vodă, din 1688, ne spune:

„...două-zeci de bani didrahmul”
Cîntecele de astăzi ne spun și ele:

Mîndra, cînd e rumenită,
Cu cinci sute nu-i plătită;
Dar cînd să desrumenește,
Nici doi bani nu mai plătește!

2. Ban = monetă peste tot, ca mijloc de schimb.

Cantemir, Hronicul I. 194 scrie: „Intr'un rînd mi-au adus Theodori Părcălabul de Galați un ban de argint”.

Ureche, Letop. I. 162: „El le-au dat lor 70 galbeni, bani de aur”.

Caragea, Legiuire, 1818, p. 13:

„Cînd tocmindu-ne dăm lucru pe bani numai, sau pe lucru numai dar prețuit în bani, sau și pe bani și pe lucru mai puțin la preț decît banii sau de o potrivă, atunci această tocmeală să numește vînzare”.

Nic. Costin, Letop. II. 47: „Păgîinii își cumpără robi pe bani și în al șeptelea an îi iartă”.

În graiul de altă dată, fiecare soi de dări fiscale, în țările românești, purta numele de bani urmat de felul dării: banii birului, banii haraciului, banii văcărîtului, banii bairamului, banii năpăștilor, banii plocoanelor și alte soiuri de bani, adecă dări.

3. Banii = avere peste tot.

Biblia lui Șerban-Vodă, 1688:

„...cu bani mulți au mers la casele lor” — unde astăzi să scrie:

„...cu averi multe au mers la casele lor”.

Neculce, în Letop. II. 277 spune: „...cînd este mânia lui Dumnezeu, atunci nici mintea nu slujește, nici pretinii, nici banii”.

Varlam, Omiliar, 1643: „...în trei lucruri dzace avuția, în bani, în vesmintе, în pietri scumpe; pen-

tru-aceea Domnul aceste trei lucruri arată de spune, că banii să strică de rugină și cheltuindu-să vremea-i svîrșește, veștmentele moliile le mîncă, petrile cele scumpe ce nice ruginesc, nice moliile le mîncă, de furi și de tâlhari pier și toate trec”.

Cîntecele zic și ele:

Și dacă eu cheltuesc,
Eu singur agonisesc;
Ce aveți cu banul meu,
Judeca-v'ar Dumnezeu?

(Poporan.)

Răchuiășul tare mi place,
Bani nu știu de unde-oiu face;
Oiu face cum oiu putea
Și i-oiu plăti cu vadea (camătă).

(Tot din popor. Din Moldova).

*

Cu dezvoltarea vieții economice, banul de aramă, ca unitate monetară devine prea mic. Atunci să strecoară prin Grecii, cari fugeau de groaza Turcilor, (veacul XV. dar îndeosebi pe la 1453, cînd a căzut Constantinopolul pe mâinile Turcilor) așa numitul „aspru” ca unitate monetară. În veacul XVI. și XVII, 12 aspri făceau „un florin de argint” sau „2 potronici de argint” și corespundeau cu plata obicinuită a unei zile de lucru, după-cum să vede din următoarele scrise vechi: Moxa, 1620, pag. 370: „...să dea bir la an un florin de argint, cum să zice 12 aspri”.

Pravila lui Vasile Lupu, 1646: „Ceia ce vor fura plug sau her de plug, sau jug, și de să vor găsi, să socotească din ce dzi s'au furat până în ce dzi s'au găsit, de ce să plătească pe toată dzua cite 12 aspri, cari fac 2 potronici de argint, sau cît să va da unui om ce lucrează pe zi...”

Asprul a pierit de mult din folosință, dar cuvîntul s'a păstrat până astăzi în poezia poporană, sub forma asprișor. Astfel în balada: Bălăceanu și Brîncoveanu:

Stau Tătari și Turci tăiați,
Ca și snopii secerati;
Lesne-lesne de tăiat,
Anevoe de scurmat
La schisele cu parale,
Cine foc le bagă în samă:
Asprișor d'ăl măruntel,
Știi ca raua pe pămînt
Până ce nu eă un vînt...

(Hașdeu, Etimologicum, III. 1878).

Intr'o colindă de lingă Făgăraș: „...S'a sculat jupinul gazdă de o lună, de o săptămînă, cu un dar mîndru, cu vre-o doi-trei asprișori, ear nouă nu ni-se par vre-o doi-trei asprișori, ci o comoară împărătească de unde a dat Dzeu să-i îplinească”. (Tot Etymol. 1878).

În aceleași timpuri mai erau la modă groșul, apoi grivna.

Groșul valora doi bani.

Grivna era monetă polonă de aramă și valora zece copeci.

Printre domnitorii, cari au bătut monete, în Moldova sunt cunoscuți: Bogdan I. (1348—1365), Alexandru II. (1448—9 și 1451—5), Bogdan II. (1449—51),

Stefan-cel-Mare (1457—1504), Ștefăniță (1517—1527), Bogdan III. (1538—1540), Alex. Lăpușneanu, (1552—1561 și 1563—1566).

Despot (1561—3) avea o monetărie adecă „bănărie” în Suceava și un măestru monetar ardelenesc. Tocmai de aceea, banii lui Despot erau o imitație a banilor ungurești. Acest voivod a fabricat cei dintii taleri moldovenesci din argint luat din biserici. A stricat pollicandre și sfeșnice de argint de a făcut bani de plată oștirei și de aici s'au dat și lefile slugitorilor.

Eustratie Dabija (1662—1666) imita banii leșești. Bănușii lui de aramă să numiau șalăi, după-cum ne spune cronicarul Nicolae Muste: „Făcea (Dabija-vodă) șalăi de aramă, cari numai aici în țară umbla 4 șalăi la un ban bun”.

Pe semne, erau bani tare proști. Dintre domnitorii Munteniei, cari au bătut bani, sunt cunoscuți:

Vlad I. (1360—75),
Dan I. (1385—6),
Mircea-cel-Mare (1386—1418),
Mihail (1418—1420),
Mihaiu Viteazul (1593—1601),
Mihnea-cel-Rău (1658—1659).

Mihaiu Viteazul a bătut și monede de aur, anume ducați de cinci și șese „taleri dupli”.

Dar fiindcă nu numai meșterii voivozilor, ci și alți meșteri se aflau făcînd bani (obiceiu moștenit până în ziua de astăzi), de aceea de cu vreme se îngrijește Pravila lui Vasile Lupu (1646) „Penrru calpuzani ceia ce fac bani răi și pentru certarea lor” zicînd între altele:

„Banii cei răi sunt de trei feluri mestecătură, ce să dzice aurul cel curat, ce are să fie, ei îl spurcă și amestecă; argintul asijdere, unul amestecă cu aramă, altul fac chiar din aramă și numai că ce-l spoesc de-asupra cu argint, ceasta-i una; a doo, s-are fi și curăți o samă de bani, ei fac mai mici, de ce nu ajung la cumpănă, ce pągubesc oamenii ce-i iau; a treia, asijdere să chiamă menciuoși pentru căce chipul și scriptura ce pune pre dinșii iaste minciunoasă, nu iaste făcută den svat cu învățătura cuiva, ce pre furis ca un lucru rău, drept — aceea de-are fi și curăți cu nemică mestecați, și de are fi și de plin la cumpănă, totu-i un lucru menciunos și să chiamă menciunos, soț furtişagulu’. Banii cei buni și direpți au patru lucruri pre 'n pregiurul lor: întâi cela cela ce face bani să aibă putere și voe dela împărăție sau dela Domnul locului aceluia, al doile să se facă în loc vestit cum are fi în mijlocul țărgului să vadză toți, al treile să aibă chip și scriptură cinstită și frumoasă, iară să nu fie făcută acea scrisoare în vre-un chip grozav și de rușine; al patruie iarăși să fie

și la cumpănă de plin, nemică să nu-i lipsiască...”

Leul vechiu.

În veacul al XVII asprul ajunge prea mic ca unitate monetară. De aceea se introduce leul, care valora 120 bănișori roșii sau 40 parale (aspri de aramă).

Banii românești se răresc.

Dar de pe la 1700 banii românești se răresc treptat. Apăsarea din afară, care a mișcat starea politică a Principatelor, s-a făcut simțită și pe câmpul economic. Domnitorii nu îndrănesc să mai bată bani. Constantin Brâncoveanu cutează totuși să bată „lei de argint”. Dar acest lucru îi grăbește peirea jalnică. Ștefan Cantacuzino sevestrează (adună și ia) banii și îi trimite la Constantinopol, unde au fost topiți.

Bani streini.

În locul banilor românești se strecoară în Principate bani streini din toate țările învecinate: Turcia, Rusia, Polonia, Austro Ungaria, până și din Venetia și Olanda.

Această stare dăinuiește de pe la 1700 până la 1867. Din timpurile de mai nainte nu rămâne decât amintirea leului, care slujește ca unitate monetară în tot acest restimp tulburat al țărilor române. Muntenia și Moldova ajung vadul, în care se scurg o mulțime de bani uzați, găuriți și falși, îndeosebi din Austro Ungaria și din Turcia. O nefericire mai mare nu putea să lovească în viața economică de dincolo, căci Austria și Turcia treceau pe atunci de țeri cu valutele cele mai stricate.

Se răspindesc mai întâi monetele turcești, îndeosebi cele de argint. Se introduse piastrul, de 40 parale, a cărui valoare scade însă repede.

Se mai răspindesc apoi:

zloți tătarești,
ughii sau zloți și galbeni ungurești,
ducați și taleri austriaci,
ruble de argint,
reali,
scuzi,
ducați de Olanda,
orți,
potronici,
constande, și altele o mulțime.

Ca monetă de aur cirula techiul de Venetia (galbenii venetici) și ducatul de Olanda, apoi galbenii austriaci și ungurești.

Literatura veche și poeziile populare ne-au lăsat multe urme despre aceste soiuri diferite de bani.

Balada Badiul:

Ia intră în odaia mea,
Umple cu galbeni poala,
Tot cu galbeni venetici
De câte-o sută și cincisprezece,
Cu mahmudele turcești,
Cu rubiele arăpești,
Cu groașe lipovenești,
Cu dinari moldovenești,

Și cu grivne munteneste;
In casă cind vei intra,
Să te faci a mătura,
Bani prin casă că-i vârșă.
(*Etymol. III, 2420*)

Din Moldova:

Și salba-i de gologani
Făcută de doi ciobani,
Salba-i de sorocoveți
Făcută de logofeți,
Și saiba-i de irmilici,
Făcută de doi voinici,
Și salba-i de icosari
Făcută de doi primari,
Și salba-i de gălbenași
Făcută de coconași...
(*Același*).

Balada „Novac și Corbul“:

...Și 'ncăleca voinicește
Și pucedea olăcește.
Cu desagi, cu burdujele
Tot pline de mahmudele
Și 'n Țarigrad ajungea
Și Turcilor bani dădea...
(*Alexandri, Poezii pop.*)

Alexandri adaoge că mahmudeasa era monetă turcească de pe timpul lui Sultan Mahmed.

Balada „Bogatul și săracul“:

Iar bogatul se mindria
Și 'n glas mare porunca:
Măi crișmar,
Măi făgădar!
Adă-mi mie vin de-un ban
Ca să beau cu ist sărman.
Iar săracul că ridea
Și din gură porunca:
Măi crișmar,
Măi făgădar!
Adă-mi mie vin de-un zlot
Să-l beau cu bogatul tot...
(*Alexandri, Poezii pop.*)

Balada „Român Grue Grozovanul“:

El că mi-l'a dărul
Sau că i-l'oiu cumpăni
De trei-ori cu venetici,
Venetici de câte cincisprezece.

Unde Alexandri însemnează, că veneticii sunt galbeni de Venetia, ducați mari de câte cincisprezece (zloți).

Balada „Vulcan“:

Dați-mi banii și-om vedea.
Soliman se bucura
Banii 'n poală-i număra,
Zece pungi de irmilici,
Opt de rubiele mici,
Și vr'o trei de venetici.

Despre „rubiele” însemnează, tot Alexandri, că erau monede turcești de aur. Tot asemenea iuzlucii, despre cari se zice în balada „Sirb-sărac“:

Vin' colea lângă zăbrea
Să-ți dau iuzluci cît îi vrea.

Acel Sirb-sărac avea costum scump:

Cu picioarele 'ncălțate
In opinci înhîrzobate:
Hîrzobul
Și galbinul,
Nojița
Și leița,
Curăua
Și parăua.

Despre irmilici ni se mai spune în balada „Kira“:

Și paftale mari
De mărgăritari,
Și paftale mici
Tot de irmilici.

Gălbiorii plac la toată lumea, dar plăceau cu deosebire haiducilor:

Și păzește la strîmtori
De despoaie negustori
Încărcați de gălbiori.
Știe turme de berbeci,
Isvoare cu ape reci,
Și neveste frumoșele
Și desagi cu rubiele.

Alături de rubiele și gălbiori, nici leii nu erau dați uitării:

Prețu-mi este rupt de-acasă
C'un fir verde de mătășă:
O mie și cincisprezece lei,
Ca să-i fac o zestre ei...
(*Tot Alex., Poezii pop.*)

Cea mai mare unitate monetară era punga de bani.

Nicol. Costin, Letop. II, 128:

„Fost au să dea Lupul Vornicul și vr'o 60 pungi de bani la Veziurul din veniturile țerii ce iau Domni din Oșne și din vămii; ce alți bani nu prea era fără cît copeice și dutce câte de patru bani și timfi de cei noi moschisești...”

Constantin Basaraba, 1695: „Am dat domnia mea la sfîntul mormînt trei pungi de bani, adevătați 1500.” De unde să vede, că o pungă de bani valora 500 taleri.

Neculce, Letop. II, 205: „După ce s'au dus Vasilie Vodă la Poartă, l'au închis Turcii în Edecule și l'au pîria Domnul Muntenesc și Domnul Moldovenesc și Racoți Craiul Unguresc și sta tare asupra lui să-l omoare Împărăția și giurua 3000 de pungi de bani...”

Banii străini cei mai feliuriti circulau în țările române până în 1867, cînd prin o lege monetară s'a introdus etalonul național, s'a pus temelie adevărată banilor naționali, scoțîndu se din folosință pleava banilor străini.

Vom vedea, de altă-dată, cum s'au făcut aceste schimbări.

Gavrîil Todieă.

Calendarul Tovărășiiilor sătești.

Un calendar potrivit e ca și un prieten bun și sfetnic luminat. Un an de zile e tot lîngă tine. Azi te face să rizi, mîine te înalță cu sufletul, desgropîndu-ți amintiri din vremile de glorie; ici te călăuzește coala te mîngăie și calea ți-o arată — în multe trebii și nevoi ce le are omul vreme de un an de zile.

Că astea toate sunt așa, dovedește faptul, că nu s'a iscodit la noi Românii o altă carte ce să aibă atîta trecere, cum au calendarele de toate felurile.

Azi am ajuns că cele câteva calendare ce le avem, să fie tipărite și cumpărate de poporul nostru an de an în număr de peste 100 mii exemplare.

Dacă e știut că cele mai ușor de intrat în casele țeranilor noștri dintre toate cărțile sunt tocmai Calendarele, — pare-că am fi spus că nu ne înțelegem chemarea dacă

nu încercăm să avem și noi, muncitorii pentru tovarășii, CăleNDARUL nostru prin care să ne spunem rostul și însemnatatea tovarășiiilor, a cooperăției, cum trebuie să ne dedăm să-i zicem acestei mișcări pentru organizarea muncii și rînduirii în producțiune a micilor capitale.

Mulțumită unui Comitet central al cooperăției românești, alcătuit acum în toamnă în orașul Ploești, cu așezămîntul în București, care nizuiește să statornicească o lucrare la fel și frătească a tuturor tovarășiiilor români, ori în care țară s'ar găsi ei, — acum avem și noi muncitorii și făptuitorii tovarășiiilor sătești, avem zic CăleNDARUL nostru al Tovărășiiilor sătești.

Acest CăleNDAR cuprinde o bobăție întreagă de sfaturi și îndemnuri cuminți pentru toți cîți au dragoste față de tovarășii, de lucrarea cooperativă. Ca să înlesnim cumpărarea acestui CăleNDAR al nostru, am adus și noi mai multe zeci de exemplare, pe care le vindem cu prețul de numai 30 cruceri (60 fileri) exemplarul.

Cine vrea să aibă CăleNDARUL Tovărășiiilor sătești să trimită cu grabă 60 fileri (30 cruceri) la adresa redactorului nostru dl Vasile C. Osvadă în Huneadoară—Vajdahunyad și primește franco (trimis acasă) un exemplar din CăleNDARUL Tovărășiiilor sătești.

Fiind puține exemplarele ce le avem, rugăm pe toți tovarășii să să grăbească cu cumpărarea CăleNDARULUI Tovărășiiilor sătești, prin care își câștigă pe un an un bun prieten și luminat sfătuitor în ale tovarășiiilor.

„Reclama“.

„Reclama e sufletul întreprinderilor“. E o veste fie prin scris, cu vorba, ori cu alte mijloace care atrage luarea aminte a publicului la obște într o formă bățătoare la ochi. În vremea de azi toate încercările cari să fac prin mijloace îngăduite ori neîngăduite, — pentru atrage luarea aminte a publicului să chieamă „reclama“. Cei cari să folosesc mai mult de acestea mijloace, sunt Englezii și Francezii, dar mai ales Americanii. La noi în țară mai ales Jidanii.

Pentru a putea duce o întreprindere la izbîndă, îi trebuie reclama adecă: să te faci cunoscut înaintea publicului mare. Cu ajutorul literii tipărite să spun lumii cine și ce ești, și ce ai, și unde ai? Să-i spui toate de câte lumea are lipsă: iată taina cheia, izbîndei! Ori cît de iscusit ai fi, ori cît de bună marfă ai avea — dacă nu faci să te cunoască lumea, dacă nu-ți faci „reclama“ — rămîi fără

să-ți meargă lucrul pe cum ai dori sau cum ar putea să-ți meargă. Nu trăbue să facem larmă, să răsculam lumea cu strigătele noastre, dar interesele, ne sunt în anumite cazuri așa fel de numai pe calea aceasta putem ajunge scop, atrăgând noi înșine luarea aminte a celor din jurul nostru. Dar prin asta facem și obștei un bine, dându-i veste despre mărfurile noastre cutari, despre mersul negoțului, despre prețuri, despre roadă (recoltă) bună, ori rea, import, export etc. despre cari află cum merg de prin anunțurile, reclamele, ce să fac.

Noi suntem încă la începutul vieții noastre economice și prea tineri ca să nu ținem seamă de toate mijloacele prin care ne putem apăra interesele. Avem lipsă de sprijin, de conducători cari să ne arate drumul adevărat, pentru a putea ajunge la ținta dorită — la o viață mai bună. Precum și cel mai iscusit plutaș are lipsă de călăuzi în locuri primejdioase, așa și cel mai iscusit negustor are lipsă de „reclamă“, zice Rockefeller, marele milionar întreprinzător american.

Noi care nu suntem nici măcar negustori — necum iscusiti — și ne amenință atâtea primejdii, căci doar toți cu cîți locuim în țară sunt mai acasă li de ale negustoriei ca noi, — trebuie să ne folosim cu chibzuială și putere de arma puternică ce o dă reclama, vieții economice întregi. Înțelegem reclama cinstită a negoțului cinstit — și nu reclama jidovului din țirg care strigă de face zoale la gură că:

marfă nouă de Paris, chiar acuma am deschis și-o dau ieftină, zic zău, ca să scap de ea și eu.

Noi să ne folosim de reclamă (înștiințări prin foi despre ce avem de prisosit și am vinde, și despre ce ne-ar lipsi), pentru a ne apropia mai bine unii de alții, a ne cunoaște cine suntem și ce avem? De unde să știe Comloșanul din Bănat, că mărgineanul din Ardeal, are oi și brînză bună, și-i trebuie bani, — dacă acela nu să face cunoscut prin anunțuri că-i român și are marfă bună? Și apoi fără anunțuri (reclamă) numai monetăria (bănăria) statului poate face bani, altul nime!

Nu numai noi, popor începător în viața eeconomică — avem lipsă de mijlocul, de unealta reclamei pentru a ne face cunoscuți lumii mari, — ci popoarele cele mai înaintate în economie folosesc felul acesta de câștig moral și material.

Ne-aducem aminte cu toții de placatele (anunțurile) circului Buffalo Bill — mai acu cîțiva ani, prin cari făcuse curioasă jumătate țara de-a alerga la Arad, apoi la A. Julia și alte orașe, să vadă năzdrăvniile americanilor. Și cînd colo — nici nu era nu știu ce lucru mare, care să nu-1 mai fi văzut noi și prin

alte circuri, dar reclama lui mare l'a ajutat la câștig mare!

Vedem dară că toată lumea să folosește de mijlocul reclamei — mulți de reclamă cinstită, unii de ea necinstită. — Să folosim și noi felul acesta de-a ne face cunoscute trebuințele, că cine suntem și ce avem, firește *numai pe cale cinstită*. Avem la îndemînă un număr frumos de foi, cari cu drag ne stau în ajutor pentru a ne apropia unii de alții și pentru valorizarea mai cu bine a produselor noastre.

Să facem reclamă cinstită negoțului cinstit!

Stefan Boer.

STIRI

Fumatul e oprit! Congregația comitatului Bistrița Năsăud a adus o hotărîre prin care *băeților sub 15 ani li-s'a oprit fumatul!* Cei cari vind tabac ori lemnușe băeților sub 15 ani, să pedepsesc pînă la 100 coroane! N-ar strica ca în toate comitatele să s'aducă astfel de hotărîri.

Pentru tovarășii. Insoțirea băncilor noastre numită „Solidaritatea“ ținînd samă de înșănătatea ce o au tovarășiile pentru mai buna îndrumare a vieții noastre economice, în ședința direcțiunii din 19 Dec. a hotărît să se întocmească pe sama conducătorilor firești ai poporului nostru o carte cu îndrumări practice și să se pregătească un plan de lucrare pentru bănci întru înființarea, sprjinirea și supraveghearea tovarășiilor.

Tratatul ce să va face va fi cenzurat de o comisie compusă din dnii Dr. Amos Frâncu, Constantin Pop, Romul Simu și redactorul nostru V. C. Osvadă. Cu pregătirea planului s'a încredințat secretarul „Solidarității“ dl. I. I. Lăpădatu.

Bancă nouă de asigurare românească. Tot în ședința din 19 Dec. a „Solidarității“ direcțiunea acestei fruntașe însoțiri s'a ocupat și a desbătut asupra *înființării unei bănci de asigurare românești*. Să de D-zeu ca aceste desbateri intrupare să aibă.

Tovărășiile din Germania. Numărul tovarășiilor din țara nemțască la finea anului 1909 e de 23 mii 213, dintre cari 15.210 tovarăși de credit 2205 tovarăși de conzum (bolți), 3302 pentru valorizarea lăptelui și 2496 de alte feluri.

Scumpirea trenului. După o știre mai nouă, dela 1 Ianuar 1910 să va scumpi plata pentru dusul mărfurilor pe tren, cu 6-8%.

Banca „Jiana“ din Petroșeni, despre care să zvoniau mai dăuna-

zile fel și fel de știri răutăcioase, în adunarea gen. extra ordinară din 21 Dec. a hotărît liquidarea și înființat în Petroșeni o filială, care a preluat toate afacerile fostei bănci „Jiana“.

Tovărășia din Jebel. În numărul 11 al „Tovărășiei“ am adus știrea, că tovarășia din Jebel are de vînzare 5 vagoane de cucuruz. În legătură cu această știre am spus că e o tovarășie de valorizare. Precum aflăm dela vrednicul ei prezident Nic. Jacobescu, tovarășia aceasta să ocupă și cu cumpăraturile și vîndutul moșiilor și cele 5 vagoane de cucuruz sunt roada pămînturilor arîndate de tovarășie.

Ne bucurăm de întreprinderea frumoasă și vrednică de toată lauda a fraților din Jebel, care să înțeleptnicește și cu cumpăraturile și arîndarea moșiilor, — și îndemnăm pe toți oamenii de bine a urma cumintea lucrare a Jebelenilor.

Oficiu nou postal. În comuna Jucul de jos (comit. Clujului) s'a deschis oficiu postal nou, unde fusese numai agenție postală.

Fabrica de celuloză din Brașov (Zirnești) și-a încheiat socoțiile anului cu o pierdere de 132 mii 123 coroane. În anul înaintaș a avut un câștig curat de 166 mii 69 coroane.

„Lumina“ — noua bancă înființată cu sprijinul conducătorilor biricescești dela Sibiu, și-a deschis o filială în Murășvașarhei. Întrebăm cu respect cine e conducătorul faptic, *practic și specialist*, al acestei afaceri de bancă, pe care o vedem întinsă pân-la Murășvașarhei?

Bursa din Budapesta. În locul baronului Kornfeld s'a ales în zilele trecute Horváth Elemér ca prezident al bursei din Budapesta, care are între cei 1300 membrii abia 4-5 creștini, dintre cari doi români, Zissy și Karamata.

Însoțiri nouă s'au înființat în Săsăuș (Sibiu) și Perșani (Făgăraș). În Săsăuș s'a înființat o tovarășie de conzum, iar în Perșani o tovarășie de credit, sistem Raiffeisen.

Camera de comerț și industrie din Brașov a ales în ședința din 17 Dec. membri români în secțiua comercială pe domnii: I. Ciurcu, I. Dașoiu și I. Săbădeanu, suplent de dl. Ilie Savu; în secțiua industrială au fost aleși dnii: D. Căpățînă și Eugen Precup.

Prețul bucatelor.

nici acum încă nu s'a stabilit pe deplin. Toți așteaptă ce să întimplă cu sămănăturile de toamnă. Căci dacă urmează ger mare fără acoperemînt de zăpadă, — atunci grînele sunt prăpădite!

Azi prețul grîului e foarte urcat! Maja metrică între 27 și 29 cor. Cucuruzul între 12 și 13 cor. Ovăsul între 13 și 14 cor. maja! Prețurile sunt în stare pe loc.

În piața Orăștiei:

Grâu,	maja m.	26 50—27 cor.
Cucuruz	"	13—
Ovăs	"	13—14 "
Orz	"	12—13 "
Mere după soiu	"	15—50 "
Nuci	"	40—70 "

În Budapesta:

Grâu	maja m.	cor.	28—29
Cucuruz	"	"	14—14 50
Ovăs	"	"	15 50—16
Orz	"	"	14 1/2 —

POSTA REDACȚIEI

Dlul I. Ir. Vasu, Arpaș. Nu-i bine nici cînd ai bani să vezi ce pățesci cu ei — ții rod șoarecii. Oficiul de dare e dator să ții schimbe, dar pentru siguranță trimite-i la Banca Austro-Ungară în Budapesta unde ții schimbă.

Dlul I. Ghidiu, Deda. Prețul cucuruzului să schimbă zi de zi, de aceea cînd aveți lipsă scrieți la banca „Agricola“ din Hunedoara de unde primiți informații. La gara Cucerdea vă costă cam 6 fl 80 cr. pînă la 7 fl. maja. Mai bine ar fi să faceți o tovarășie.

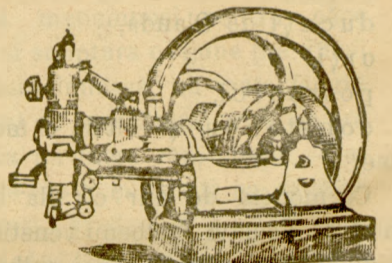
Dlul N. Mera, Cărpiniș. În Orăștie țirgul de săptămînă să ține Simbăta, tot așa și în Hunedoara. În zi de țirg poți vinde cam 40-50 măsurii de cîte 30 litre, în preț dela 3-6 cor.

Dlul D. Pop Moldovan, Somrăușfalu. Azi vi s'a trimis cu posta „Legea tovarășiilor“ unde aflați toate cele de lipsă și pentru care Vă rugăm a ne trimite prețul.

Fabrica de motoare din Drezda

(Dresdener Motorenfabrik A. G.)

cea mai veche și mai mare fabrică de motoare din Germania

liferează *motoare și locomobile* de benzin, oleu brut, gaz, petrolu și gaz sugativ, binecunoscute în cercurile de specialiști.

Noutate uimitoare!

Regenerator de gaz-sugativ Universal!

Spese de lucrare: *pe oră pe o* putere de cal numai *cca 1 fier*.
Depozit general la: (468) 13-20

Ignatz Gellert & Comp
BUDAPEST Teréz-körut 41.
Telefon 12-91.
Garantie îndelungată! Plăți favorabile!

